

.....

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

.....

УДК 343.326

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.19>

О. Ю. Баличев

аспірант кафедри кримінального права
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТЕРОРИЗМУ

Статтю присвячено дослідженню проблем визначення поняття, сутності й ознак тероризму. Проаналізовано наукові підходи до розкриття явища тероризму та його розуміння як правової категорії.

Висвітлюється питання стосовно проблем визначення поняття «тероризм». Наводяться аргументи щодо можливості поряд з означеним поняттям використовувати терміни: терористична діяльність; злочини терористичної спрямованості; терористичний акт; злочини, пов'язані з тероризмом.

Визначаються поняття та сутність таких термінів, як: терор, тероризм, терористичний акт, терористична діяльність, злочини терористичної спрямованості, злочини, пов'язані з тероризмом. Окреслюються поняття й особливості терористичного акту як кримінально-правової категорії.

Встановлено склади злочинів, які охоплюються поняттями «злочини терористичної спрямованості» та «злочини, пов'язані з тероризмом».

Розглянуто співвідношення понять «терор», «тероризм», «терористичний акт», «терористична діяльність», «злочини терористичної спрямованості», «злочини, пов'язані з тероризмом». Досліджено наукове та законодавче визначення вказаних термінів. Встановлено, що загальної наукової теорії тероризму немає, оскільки у цього феномену надто багато різних причин і проявів. Визначається взаємопов'язаність понять «тероризм» і «терористична діяльність».

Також у статті досліджуються проблеми наукового обґрунтування характеристики терміна «тероризм» у вузькому, широкому та найбільш широкому розумінні. Висвітлюються проблеми основних ознак тероризму у його вузькому розумінні.

На підставі наукового аналізу виокремлено підходи до розуміння понять «тероризм» у працях вітчизняних дослідників.

Поняття «тероризм», а також його сутність як соціального явища аналізуються через призму філософських поглядів на цю проблематику, оскільки тероризм як явище існує не одне століття, однак у сучасній науковій доктрині (як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі та законодавстві) немає його усталеного визначення.

Ключові слова: тероризм, злочини терористичної спрямованості, злочини, пов'язані з тероризмом, терористичний акт, терор, застосування насильства.

Постановка проблеми. Однією з найбільш злободенних проблем нашого часу є тероризм. Це вкрай небезпечне явище ставить під загрозу безпеку суспільства, окремих

громадян і людства загалом. Воно посягає на життя і здоров'я людей, їх фізичну та психічну недоторканність, порушує нормальне функціонування юридичних осіб, зазіхає на систему державного управління, основи конституційного ладу та безпеку держави.

Тероризм – це складний багатоаспектний соціальний феномен, у зв'язку з чим реалізація ефективної протидії такій серйозній загрозі має здійснюватися з різних позицій, зокрема і на законодавчому рівні щодо кримінальної відповідальності за вчинення терористичного акту та інших злочинів, які сприяють йому. Але така протидія вимагає і розуміння сутності цього небезпечного явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам кримінальної відповідальності за злочини терористичної спрямованості, протидії тероризму, визначення його поняття та сутності присвятили свої праці такі науковці, як П.В. Агапов, В.Ф. Антипенко, О.Ф. Бантишев, М.М. Васілін, А.А. Вознюк, В.О. Глушков, А.О. Данилевський, С.У. Дикаєв, А.І. Долгова, О.О. Дудоров, В.П. Ємельянов, В.С. Зеленецький, А.Е. Изетов, М.П. Кіреєв, В.С. Комісаров, О.М. Костенко, В.В. Крутов, В.А. Ліпкан, В.В. Лунєєв, В.В. Мальцев, В.О. Навроцький, В.П. Тихий, Г.О. Чорний, П.Л. Фріс, О.В. Шамара, В.П. Шишов та ін. Однак, незважаючи на це, чимало питань залишаються дискусійними.

Мета статті – висвітлення розуміння феномену тероризму та його сутності як правової категорії.

Виклад основного матеріалу. Термін «терор» походить від латинського «terror» – тобто страх, жах. «Тероризувати» означає залякувати, породжувати страх, вселяти жах [1, с. 53]. Відповідно до словника сучасної української мови поняття «тероризм» трактується двоюко:

1) найгостріша форма боротьби проти політичних і класових супротивників із застосуванням насильства аж до фізичного знищення;

2) надмірна жорстокість стосовно до кого-небудь; залякування [2].

У тлумачному словнику С. Ожегова і Н. Шведової розглядуване поняття визначається як фізичне насилля, аж до знищення, стосовно політичних супротивників, а тероризм – як практика терору [3].

В Українській радянській енциклопедії від 1984 р. термін «терор» розшифровувався як політика залякування, насилля, розправи з політичними супротивниками

аж до їх фізичного знищення, основний метод боротьби буржуазної контрреволюції, фашистських режимів проти прогресивних сил [4, с. 521], що, звісно, було пов'язано з тогочасним політичним становищем нашої держави та її залежністю від радянської системи.

Терміни «тероризм» і «терор» часто вживають як синоніми. Однак серед науковців є й інша думка, відповідно до якої ці поняття не є ідентичними. Розмежовуючи їх, ці терміни розглядають, наприклад, таким чином: якщо терор – це певні відкриті, демонстративні дії, то тероризм реалізується шляхом вчинення конспіративних, нелегальних дій; або терор – це насилля та залякування, яке застосовується сильнішим до слабшого, а тероризм, у свою чергу, є насиллям і залякуванням, що застосовується слабшим до сильнішого [5, с. 35]. Не маючи іншого способу відстоювати свої права чи погляди, деякі особи бачать таку можливість лише у насильницьких діях і вдаються до порушення закону.

Відповідно до ст. 1 Розділу 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20 березня 2003 р. тероризм становить суспільно небезпечну діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення й органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [6]. Однак у наукових колах щодо визначення поняття тероризму немає єдності думок. Така ситуація неприпустима, особливо враховуючи той факт, що тероризм є проблемою міжнародною, а отже, і загальне єдине поняття цього вкрай небезпечного явища має бути визначеним на міжнародному рівні.

Вчені різних галузей науки приписують тероризму ті властивості, які стосуються об'єктів дослідження саме цієї науки. Йдеться про філософію тероризму, його доктрину, кримінологію тероризму, систему антитерористичного законодавства, парадигму тероризму, теророгенність тощо. Здебільшого тероризм сприймається

як негативне соціальне явище, що, крім того, потребує філософського осмислення [7, с. 146; 8, с. 8; 9, с. 7]. У вітчизняній науці кримінального права також немає єдності думок щодо визначення поняття, сутності й ознак тероризму. Так, наприклад, В.А. Ліпкан розглядає цей феномен як соціально-правове явище, окремий злочин, ядро злочинів терористичного характеру [10, с. 67]. Хоча подібне визначення поняття «тероризм» є розмитим, оскільки така суспільно небезпечна діяльність пов'язана з учиненням значної кількості протиправних дій, передбачених КК України як злочин.

Науковець І.М. Рижов визначає розглядуване поняття як відповідну ідеологію, соціальний процес і конкретну дію [11, с. 319]. Вказуючи на ідеологію, автор тим самим вкладає в термін «тероризм» також політичну та релігійну сутність чи витоки. Будь-які процеси відбуваються в соціальній системі залежно від стану суспільства, соціальних структур та умов існування соціуму. Конкретними ж діями виступає вчинення злочинів, пов'язаних із тероризмом, чи сприяння йому іншим способом.

У роботах М.В. Рибачука насамперед наголошується на антисоціальному характері тероризму, який полягає у вчиненні навмисних злочинних актів, спрямованих на породження страху і паніки, знищення чи пошкодження майна, захоплення будь-якого об'єкта або погрозу здійснити одне з таких діянь стосовно фізичних осіб і майна з висуненням певних вимог [12, с. 16]. Таке визначення є більш детальним. Однак не зазначаються мотиви вчинення таких діянь, хоча встановлення цієї суб'єктивної ознаки сприяло б більш ефективному відмежуванню терористичних злочинів від злочинів проти основ національної безпеки України.

Досліджуючи розглядуване негативне суспільно небезпечне явище та вкладаючи в нього соціально-політичний відтінок, М.Г. Гуцало охарактеризував сучасний тероризм як модус ідеологічно мотивованого насильства, яке виникає в умовах дисбалансу між динамікою інформаційно-технологічної могутності цивілізації та станом її духовно-гуманітарної сфери

як агресивний відгук на цю кризову невідповідність у розвитку людства [13, с. 172].

Науковець І.Р. Серкевич у своїх працях зазначає, що тероризм є засобом протиправного протистояння або примушування [14, с. 333]. Іншими словами, це своєрідний спосіб впливу на державу, політичні сили, органи державної влади чи місцевого самоврядування, на службових осіб цих органів.

Дещо специфічне поняття тероризму дає О.М. Костенко, зазначаючи, що це злочинні акти, прояв сваволі злочинця, які впливають на волю людей внаслідок створення небезпеки [15, с. 180], адже будь-яке злочинне діяння є сваволею суб'єкта, котрий вчинив його.

Одним із найбільш розповсюджених визначень тероризму у світовій літературі є те, що дається В.В. Лунєєвим: застосування крайнього насильства або загроза його застосування з метою залякування для досягнення публічних або політичних цілей [16, с. 620]. З іншого боку, яким чином адекватно визначати поняття крайнього насильства та яким чином визначати його межі?

Тож тероризм – це явище, яке науковцями та законодавцем розглядається у площині політики, філософії, релігії, таке, що несе небезпеку суспільству, окремим особам, їх власності, державі, її системі управління та пов'язане із застосуванням насильства або загрозою його застосування з метою здійснення впливу на державу, політичні сили, органи державної влади чи місцевого самоврядування або на службових осіб цих органів. Саме поняття «тероризм» є дуже широким і охоплює всі терористичні злочини. Більшість авторів досліджують тероризм як кримінально-правову категорію через призму теорії щодо трьох рівнів останнього: вузького – як терористичний акт; широкого – як терористичний акт й інші діяння терористичної спрямованості; найбільш широкого – як терористичну діяльність.

Так, наприклад, В.П. Ємельянов пропонує розглядати тероризм у трьох його значеннях:

- 1) у найбільш широкому розумінні;
- 2) у широкому розумінні;

3) у вузькому (власному) розумінні [17, с. 7].

Відповідно до думки автора тероризм у найбільш широкому розумінні включає в себе всі злочини, які тим чи іншим чином сприяють тероризму, у широкому – злочини терористичної спрямованості, у вузькому – вчинення терористичного акту.

Науковець зазначає, що тероризм у вузькому розумінні включає такі основні ознаки:

1) вчинення загальнонебезпечних діянь чи погроза такими, що зумовлює загальну небезпеку;

2) таке вчинення має публічний характер із претензією на широкий резонанс;

3) навмисне створення стану страху, напруженості на соціальному рівні, спрямоване на залякування населення або певної його частини;

4) застосування насильства щодо одних осіб, а саме невинних жертв або їх майна, з метою спонукання інших осіб до певної поведінки [17, с. 8].

Тобто тероризм у вузькому розумінні включає в себе безпосереднє вчинення суспільно небезпечних протиправних дій – терористичного акту, відповідальність за який передбачено ст. 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Відповідно до вказаної норми терористичний акт передбачає застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини, або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій із тією самою метою [18].

Тобто така злочинна діяльність може передбачати декілька альтернативних

варіантів вчинення активних дій (застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу, інших небезпечних дій, погрозу вчинення таких дій), котрі самі по собі є суспільно небезпечними, тобто створюють небезпеку для: життя, здоров'я людини, заподіяння значної майнової шкоди, настання інших тяжких наслідків. Усі такі дії поєднані єдиною (спеціальною) метою:

1) порушення громадської безпеки;

2) залякування населення;

3) провокації воєнного конфлікту;

4) провокації міжнародного ускладнення;

5) вплив на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста).

Тероризм у широкому розумінні охоплює розглянутий тероризм у вузькому розумінні та всі інші злочини терористичної спрямованості. До таких злочинів, крім терористичного акту, В.П. Ємельянов відносить також: посягання на життя державного чи громадського діяча, захоплення заручників, викрадення людини, захоплення будинків, споруд, водного чи повітряного судна, залізничного рухомого потяга тощо, якщо ці діяння вчинюються публічно та спрямовуються на залякування населення з метою впливу на прийняття певного рішення чи відмови від нього [17, с. 8]. На нашу думку, такі злочини сприяють вчиненню тероризму, іноді навіть є способом досягнення поставленої мети терориста, але не завжди безпосередньо охоплюються об'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 258 КК України. З цієї причини доцільніше віднести такі злочинні діяння, якщо вони вчинені з метою сприяння тероризму, до категорії «злочини, пов'язані з тероризмом».

Деяко інший погляд на злочини терористичної спрямованості має Є.В. Фесенко, відносячи до них також: ст. 110 (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України), ст. 110-2 (фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни

чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України), ст. 113 (диверсія), ст. 114-1 (перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань), ст. 147 (захоплення заручників), ст. 260 (створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань), ст. 447 (наймитство) [19, с. 73]. Однак і така класифікація не є вичерпною, оскільки діями, що супроводжують вчинення терористичного акту, охоплюється значно більша кількість складів злочинів, передбачених КК України. На нашу думку, до злочинів, пов'язаних із тероризмом, слід віднести: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109); посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110); фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2); диверсію (ст. 113); перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114-1); умисне вбивство (ст. 115); умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121); побої та мордування (ст. 126); катування (ст. 127); погрозу вбивством (ст. 129); захоплення заручників (ст. 147); створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260); напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261); викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262); незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263); найманство (ст. 447) [18].

На думку В.П. Ємельянова, вчинення діянь, котрі підпадають під поняття «тероризм у найбільш широкому розумінні», є ідентичним із таким поняттям, як «терористична діяльність». Тобто тероризм

у найбільш широкому розумінні охоплює тероризм у широкому розумінні та будь-яке сприяння підготовці або вчиненню злочинів терористичної спрямованості чи інших терористичних дій у будь-якому вигляді [17, с. 9].

Схожої думки щодо класифікації категорій, пов'язаних із тероризмом, дотримується і М.В. Семикін. Автор виділяє тероризм у вузькому, широкому та найширшому розумінні, де:

1) у вузькому розумінні цією категорією охоплюються вчинення чи погроза вчинення вибуху, підпалу чи інших загальнонебезпечних дій, що можуть спричинити загибель людей чи інші тяжкі наслідки та спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи прийняти будь-яке рішення або утриматися від нього (тобто фактично – терористичний акт);

2) у широкому розумінні – охоплюється тероризм у вузькому розумінні й усі інші злочини терористичної спрямованості, тобто суспільно небезпечні дії, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи прийняти будь-яке рішення або утриматися від нього;

3) у найширшому розумінні цим поняттям охоплюється тероризм у широкому розумінні, а також створення організованої терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само матеріальне, організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності організованої терористичної групи чи терористичної організації [20, с. 6].

З іншого боку, нині КК України передбачає як один зі злочинів терористичної спрямованості створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3). Тож таке діяння швидше слід віднести до категорії «тероризм у широкому розумінні».

Отже, поняттям «тероризм» охоплюється не лише безпосереднє вчинення терористичних актів, але й ціла низка інших дій, без яких неможливе його існування як суспільно небезпечного

феномену, у зв'язку з чим у вітчизняній літературі автори зазвичай пов'язують із тероризмом такі поняття, як:

- 1) терор;
- 2) терористичний акт;
- 3) терористична діяльність;
- 4) злочини терористичної спрямованості [21, с. 95].

Щодо співвідношення цих понять досі точаться дискусії.

У ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20 березня 2003 р. визначається сутність поняття «терористична діяльність». Відповідно до вказаного нормативного акта терористична діяльність охоплює:

1) планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;

2) підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях;

3) організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах;

4) вербування, озброєння, підготовку та використання терористів;

5) пропаганду і поширення ідеології тероризму;

6) фінансування та інше сприяння тероризму [1].

Тобто терористична діяльність охоплює як саме вчинення терористичних актів, так і будь-яке сприяння їх вчиненню. Таке сприяння охоплює:

1) планування, організацію та підготовку терористичного акту, які також можуть здійснюватися шляхом вчинення іншого злочинного діяння;

2) іншу злочинну діяльність, пов'язану з насильством над фізичними особами або організаціями чи знищенням матеріальних об'єктів;

3) злочинні, діяння, що охоплюються диспозиціями с. 258-1–258-5 КК України.

Щодо поняття «злочини терористичної спрямованості», то до них доцільно відносити, разом із терористичним актом (ст. 258), склади, безпосередньо передбачені Розділом IX КК України «Злочини

проти громадської безпеки»: втягнення у вчинення терористичного акту (ст. 258-1), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258-2), створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3), сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 258-4), фінансування тероризму (ст. 258-5) [18], оскільки ці злочини безпосередньо спрямовані на сприяння досягненню єдиного результату (основної мети) – вчинення терористичного акту.

Тож, спираючись на зазначене вище, можна дійти висновку про те, що всі перераховані злочинні діяння, терористичний акт та інші злочини, пов'язані з тероризмом, охоплюються поняттям «терористична діяльність» і сприяють тероризму. У свою чергу, поняття «тероризм» є родовим і охоплює як вказані злочини, так і саме поняття «терористична діяльність».

Список використаної літератури:

1. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти : навчальний посібник / за заг. ред. В.К. Грищука. Львів : ЛьвДУВС. 2011. 328 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <http://links.i.ua/site/2054786703>.
3. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. URL: http://librus19.ilive.ro/s_ozhegov_tolkovij_slovar_russkogo_jazika_96120.html.
4. Українська радянська енциклопедія / гол. ред. М.П. Бажан. Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії. 1977–1985. Т. 11. Кн. 1. 1984. 604 с.
5. Серкевич І.Р. Кримінологічні детермінанти та кримінально-правова протидія тероризму : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2015. 225 с.
6. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20 березня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 25. Ст. 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
7. Леонов Б.Д. Тероризм як об'єкт комплексного дослідження: наукова значущість комплексного підходу. *Інформація і право*. 2012. № 1 (4). С. 146–150.
8. Завіруха Г.В. Феномен тероризму в контексті глобалізаційних процесів (соціально-філософський аналіз) : автореф.

- дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Донецьк : Донецький національний університет. 2008. 21 с.
9. Смазнова І.С. Філософсько-правовий аналіз тероризму і боротьби з ним : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ : НАВСУ. 2007. 20 с.
  10. Ліпкан В.А. Боротьба з тероризмом: у визначеннях та поняттях. Київ : Магістр – ХХІ сторіччя. 2009. 164 с.
  11. Рижов І.М. Тероризм: соціально-філософський аспект. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 319–323.
  12. Рибачук М.В. Запобігання тероризму органами внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ : Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. 2010. 20 с.
  13. Гуцало М.Г. Проблеми політологічної інтерпретації поняття «тероризм». *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Серія «Політологія»*. 2008. Т. 79. Вип. 66. С. 168–172.
  14. Серкевич І.Р. Визначення поняття «тероризм» та його генезис. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 331–335.
  15. Костенко О. Тероризм: поняття, причини, умови, профілактика. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України»*. Київ, 30 вересня 2016 р. С. 179–181.
  16. Лунєєв В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. Москва : Волтерс Клувер. 2005. 912 с.
  17. Проблеми систематизації та комплексного розвитку анти терористичного законодавства України : монографія / за заг. ред. В.С. Зеленецького та В.П. Ємельянова. Харків : Право. 2008. 96 с.
  18. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-03. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
  19. Фесенко Є.В. Проблеми кримінально-правової протидії тероризму в Україні. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7. № 4. С. 72–76.
  20. Семикін М.В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи або терористичної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. 2004. 20 с.
  21. Денисов С. Тероризм як загроза існуванню сучасного суспільства. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України»*. Київ, 30 вересня 2016 р. С. 95–97.

Balychev O. To the problem of determining the essence of terrorism

The article is sanctified to research of problems of determination of concept, essence and signs of terrorism. The scientific going is analyses near the phenomenon of terrorism and opening of his understanding as legal category.

A question is sanctified in relation to the problems of determination of concept "terrorism". Arguments over are brought in relation to possibility, next to the marked concept, to use terms: terrorist activity; crimes of terrorist orientation; assassination; crimes related to terrorism.

A concept and essence of such terms are determined as: terror, terrorism, assassination, terrorist activity, crimes of terrorist orientation, crimes are related to terrorism.

A concept and features of assassination are determined, as a criminally legal category.

Compositions of crimes are set that:

1) embraced to the concepts "crimes of terrorist orientation";

2) embraced to the concepts "the crimes, related to terrorism".

Correlation of concepts "terror", "terrorism", "assassination", is considered, "terrorist activity", "crimes of terrorist orientation", "crimes are related to terrorism". Scientific and legislative determination of the indicated terms is investigational.

It is set that the general scientific theory of terrorism does not exist, as in this to the phenomenon too many different reasons and displays.

Connection is determined of concepts "terrorism" and "terrorist activity" is determined.

Also, in the article the problems of scientific ground of description of term "terrorism" are investigated in the aspect of determination through his value in the narrow, wide and most wide understanding.

Problems are sanctified in relation to the basic signs of terrorism in his narrow understanding.

On the basis of scientific analysis, going is certain near understanding of concepts "terrorism" in labours of home researchers.

It is determined concepts "terrorism" through the prism of philosophical looks to this range of problems, and also his essence as the social phenomenon, as terrorism, as the social phenomenon, there is a not alone century, however here in a modern scientific doctrine there is not he a with stand determination (as in home so in foreign scientific literature and legislation).

Key words: *terrorism, crimes of a terrorist nature, crimes related to terrorism, terrorist act, terror, use of violence.*